

แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในจังหวัดชลบุรี

The Development Guidelines of the Nature Education Center for Mangrove Conservation and Eco-tourism in Chonburi Province

พิมพรรณ สุจารินพงศ์¹

Pimphun Sujarinphong¹

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องส่วนประสมทางการตลาดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในจังหวัดชลบุรี วัตถุประสงค์ของบทความนี้เพื่อศึกษาองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนและหาแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลน ในการศึกษาครั้งนี้ ใช้วิธีการศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การศึกษาเชิงปริมาณเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือแบบสอบถาม (Questionnaire) ทำการศึกษาจากนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยว จำนวน 400 คน ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อประมวลผลข้อมูลสถิติที่ใช้ ค่าอัตราส่วนร้อยละ ค่าเฉลี่ยการทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ส่วนการศึกษาเชิงคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาโดยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยทำการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมจังหวัดชลบุรีหัวหน้าศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จ.ชลบุรี ผู้นำชุมชนและชาวบ้านตำบลเสม็ด โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Probability Method) ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์เนื้อหา

จากผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบที่สำคัญของแหล่งท่องเที่ยวมีครบทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วยด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านการมีส่วนร่วม และด้านกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยว ปัญหาที่สำคัญที่ต้องการพัฒนาของแหล่งท่องเที่ยวคือองค์ประกอบด้านพื้นที่พบว่าป่าชายเลนมีจำนวนที่ลดลงและตายเป็นจำนวนมากเนื่องจากสาเหตุจากการปล่อยน้ำเสียของชุมชนในบริเวณใกล้เคียงและสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าชายเลนเสื่อมโทรม

ข้อเสนอแนะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนควรสร้างความเข้าใจกับชุมชนบริเวณใกล้เคียงไม่ให้ปล่อยน้ำเสียเพราะจะทำให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศป่าชายเลน และควรขอความร่วมมือทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในการหางบประมาณมาสนับสนุนในการพัฒนาและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลนเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้า

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา

Email address : Pimphun@src.ku.ac.th โทรศัพท์มือถือ 081-5305078

¹ Assistant Professor, Faculty of Management Sciences, Kasetsart University, Sriracha Campus

มาท่องเที่ยวควบคู่กับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว, ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน

Abstract

The study aims to explore the components of “Marketing Mix to Promote Tourism in The Nature Education Center for Mangrove Conservation and Eco-tourism in Chonburi Province”. and investigate an appropriate model of marketing mix for sustainable development. In this study, the researcher employed both qualitative and quantitative methods. The quantitative method, techniques used both quantitative methods, the technique used for data collection was survey questionnaire. The questionnaire was distributed to 400 Thai travelers. The data were analyzed by using percentage, mean, T-test and F-test. For the quantitative study, in-depth interview questionnaire was used as qualitative research instrument. The technique used for data collation was Probability method. The samples concerned stakeholders and local community. The data were analyzed by content analysis.

The results of the study revealed that the Nature Education Center of Mangrove Conservation and Eco-tourism in Chonburi is comprised of four significant components for a tourist attraction which are: site consisting of management, participation, and activities in the attraction among of four significant components, the site’ was the key factor that should be restored and managed effectively. Concerning biological diversity, the findings indicated that a number of mangroves have been decreased due to disposing of household wastewater and decaying of facilities in the mangrove growth areas.

The recommendations are: (1) The Nature Education Center of Mangrove Conservation and Eco-tourism cooperating with concerned stakeholders and organizations (i.e. government sectors, private sectors and local community leaders) should educate local community not to release sources of pollution or household wastewater to the seashore because it could destroy the ecosystems and (2) this natural education center should cooperate with both government and private sectors in searching for financial supports in developing and renovating facilities to attract travelers together with conservation for increasing the attraction sustainably.

Keywords : Eco-tourism, Development Guidelines of Tourist Attraction, the Nature Education Center for Mangrove Conservation and Eco-tourism

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีความหลากหลายทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติและประวัติศาสตร์วัฒนธรรมอันเก่าแก่ซึ่งถูกถ่ายทอดและสั่งสมมาช้านาน การท่องเที่ยวภายในประเทศไทยได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเป็นจำนวนมาก อีกทั้งได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชนในการส่งเสริมทางด้านการเชิญชวน ประชาสัมพันธ์ และมีส่วนร่วมในการพัฒนา รวมถึงการอนุรักษ์การท่องเที่ยวให้เป็นที่ยั่งยืน ทำให้การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาลในการสร้างรายได้เพื่อการพัฒนาประเทศ และด้วยที่ตั้งของประเทศไทยที่เอื้ออำนวยต่อการเดินทางท่องเที่ยวที่เป็นข้อได้เปรียบจากประเทศเพื่อนบ้านทำให้การท่องเที่ยวได้รับการส่งเสริมและการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ประกอบกับเป้าหมายด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เน้นจุดขายในเรื่องของความเป็นไทย (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, มปป) ดังจะเห็นได้จากนโยบายของทางภาครัฐในการส่งเสริมการท่องเที่ยวจากหน่วยงาน อาทิ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ยังได้ให้การสนับสนุนการท่องเที่ยวภายในประเทศอย่างเต็มที่

ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรีเป็นพื้นที่แห่งหนึ่ง ตั้งอยู่ที่ หมู่ 3 ตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี เป็นผืนป่าชายเลนที่สมบูรณ์ที่สุดและผืนสุดท้ายของชลบุรี มีเนื้อที่ 300 ไร่ เปิดดำเนินการโดยความร่วมมือของกรมป่าไม้และองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรีสำนักงานป่าไม้จังหวัดได้จัดตั้งศูนย์ฯ ขึ้นเพื่ออนุรักษ์ป่าชายเลนและให้เป็นแหล่งเรียนรู้แก่ประชาชน มีเส้นทางศึกษาธรรมชาติเป็นสะพานไม้ที่ยาว 2,300 เมตร ซึ่งยาวที่สุดในประเทศไทยตลอดเส้นทางความยาว

2,300 เมตร บนสะพานทางเดินศึกษาธรรมชาติของศูนย์ฯ จะได้พบเห็นความหลากหลายทางธรรมชาติของป่าชายเลน ไม่ว่าจะเป็นพันธุ์ไม้ป่าชายเลนและสัตว์น้ำหลากหลายชนิด ระหว่างทางจะมีศาลาชมวิวภาพไดโนเสาร์ สะพานแขวน และมีบอร์ดให้ความรู้เกี่ยวกับป่าชายเลนเป็นระยะๆ นักท่องเที่ยวจะได้รับทั้งความรู้และความเพลิดเพลินในศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนแห่งนี้ อุดมไปด้วยพันธุ์ไม้ป่าชายเลนหลากหลายชนิด ไม่ว่าจะเป็น โกงกางใบใหญ่ โกงกางใบเล็ก ตะบูนดำ ตะบูนขาว แสมดำ แสมขาว โปรงแดง โปรงขาว ลำพู และพืชอีกหลายชนิด นอกจากนี้ ยังเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและเพาะพันธุ์สัตว์น้ำอีกหลากหลายชนิด ได้แก่ กุ้งกุลาดำ กุ้งแชบ๊วย หอยนางรม หอยแครง ปูก้ามดาบ ปูแสม ปลานวลจันทร์ ปลากระพงขาว ปลาดิน และนกอีกนานาชนิด (สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดชลบุรี, 2556)

ถึงแม้ว่าแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรีเป็นผืนป่าชายเลนที่สมบูรณ์ที่สุดและผืนสุดท้ายของชลบุรีแต่ที่ผ่านมายังไม่ได้ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเท่าที่ควรและปัจจุบันยังเกิดปัญหาเกี่ยวกับการปล่อยน้ำเสียของบ้านเรือนบริเวณใกล้เคียงทำให้ป่าชายเลนขาดก๊าซออกซิเจนต้นไม้บริเวณป่าชายเลนยืนต้นตายเป็นจำนวนมาก และยังขาดแคลนงบประมาณในการสนับสนุนการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจึงทำให้ไม่สามารถพัฒนาและวางแผนการด้านการท่องเที่ยวให้เป็นที่ดึงดูดใจและน่าสนใจของนักท่องเที่ยว ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี เพื่อได้แนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมเพื่อกระตุ้นเชิญชวนนักท่องเที่ยวให้เกิดความสนใจและเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ควบคู่กับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบที่สำคัญของแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี ให้เกิดความยั่งยืนในแหล่งท่องเที่ยว

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดบริเวณพื้นที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรีเนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเหมาะสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดชลบุรี ประกอบกับพื้นที่ดังกล่าว ยังมีศักยภาพที่เหมาะสมต่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมแต่ปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวยังขาดการส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่องดังนั้นเพื่อพัฒนาศักยภาพในพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่น่าสนใจและเกิดความยั่งยืนผู้วิจัยจึงเลือกพื้นที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรีเป็นพื้นที่เป้าหมายในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

2. ขอบเขตด้านเนื้อหาในการศึกษาครั้งนี้ ได้มุ่งเน้นองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศใน 4 ด้านดังนี้

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติเป็นหลัก มีธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ ดังนั้นองค์ประกอบด้านพื้นที่จึงมีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ

2. องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ และจะต้องไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและการกำจัดมลพิษ ควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต เป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน

3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ ให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม และระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ สร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้อง ทั้งต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง อาจกล่าวได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมเกือบตลอดกระบวนการ ก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น ทั้งการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต การได้รับผลตอบแทนกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ (สถาบันวิจัยและวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540)

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จ.ชลบุรี เพื่อได้มาซึ่งแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จ.ชลบุรีในการศึกษาต้องประกอบไปด้วยปัจจัยดังนี้

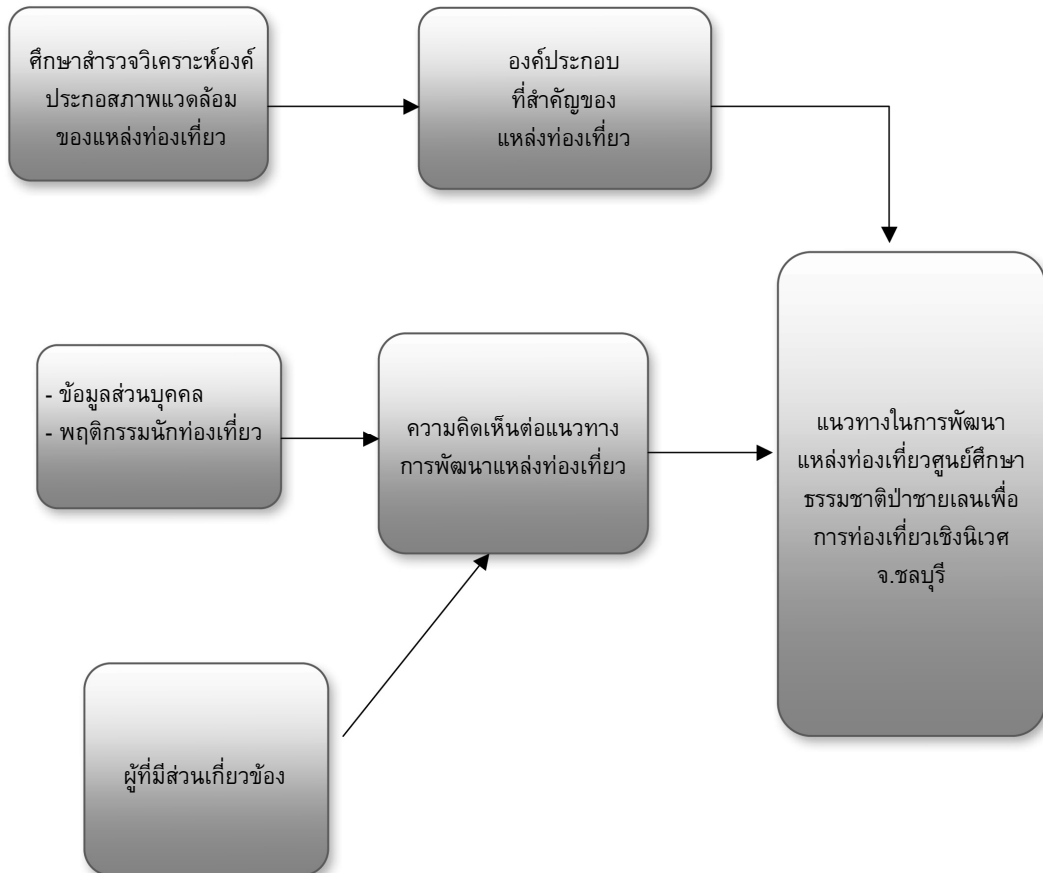
1. การสำรวจเพื่อศึกษาองค์ประกอบที่สำคัญของศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการ

ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จ.ชลบุรี

2. ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จ.ชลบุรี

3. ความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อแนวทางในการพัฒนาและอนุรักษ์ให้เกิดความยั่งยืนในพื้นที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จ.ชลบุรี

กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)



วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยว จำนวน 399.76 หรือจำนวน 400 คนขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการกำหนด

ขนาดตัวอย่าง จะหาขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรดังนี้ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) โดยไม่ทราบจำนวนประชากร และทำการสุ่มตัวอย่างแบบอาศัยความสะดวก (Convenience Random Sampling) และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมจังหวัดชลบุรีและหัวหน้าศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จ.ชลบุรี ผู้อำนวยการสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา

จังหวัดจังหวัดชลบุรี ผู้อำนวยการส่วนบริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลนที่ 1 ชลบุรี หัวหน้าสถานีพัฒนาป่าชายเลนที่ 5 ชลบุรี ผู้อำนวยการเทศบาลตำบลเสม็ดจำนวน 5 คน ผู้นำชุมชนและชาวบ้านตำบลเสม็ด จำนวน 5 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Probability Method)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามเพื่อการสอบถามนักท่องเที่ยวเป็นแบบสอบถามแบบปลายปิดและปลายเปิด และเป็นลักษณะ Likert Scale ซึ่งให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นเป็น 5 ระดับ ได้แก่ มีความคิดเห็นน้อยที่สุด มีความคิดเห็นน้อย มีความคิดเห็นปานกลาง มีความคิดเห็นมาก และมีความคิดเห็นมากที่สุด

2.2 แบบสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In- depth Interview) แบบกึ่งโครงสร้าง เป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรคของการท่องเที่ยว และสภาพปัจจุบันของการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว รวมถึงแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 เก็บรวบรวมแบบสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้ทราบถึงความคิดเห็นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ในช่วงที่ทำการวิจัย

3.2 การสำรวจพื้นที่เพื่อศึกษาองค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพื้นที่และสภาพทั่วไปในแหล่งท่องเที่ยว โดยวิธีการสังเกตและการสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติที่ได้จากแบบสอบถามนักท่องเที่ยว ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติพรรณนาในการ

วิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลหรือข้อมูลสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์โดยหาค่าความถี่และร้อยละ

2. ข้อมูลพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยว วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ

3. ข้อมูลความคิดเห็น โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ดังต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
1.00 - 1.49	มีความคิดเห็นน้อยที่สุด
1.50 - 2.49	มีความคิดเห็นน้อย
2.50 - 3.49	มีความคิดเห็นปานกลาง
3.50 - 4.49	มีความคิดเห็นมาก
4.50 - 5.00	มีความคิดเห็นมากที่สุด

4. เปรียบเทียบข้อมูลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวตามพฤติกรรมโดยใช้ สถิติ T- Test หรือ One way Anova ถ้า Sig จะใช้ทดสอบด้วย Fisher's least Significant Difference (LSD)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์ที่ได้จากการสำรวจพื้นที่เพื่อหาองค์ประกอบที่สำคัญของแหล่งท่องเที่ยว การสัมภาษณ์ โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Content Analysis) วิเคราะห์เนื้อหาเพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากแนวคิด กระบวนการเรียนรู้จากเอกสาร และผลจากการเก็บข้อมูลทั้งจากการสอบถามนักท่องเที่ยวและจากการสัมภาษณ์ของผู้ที่เกี่ยวข้องมาศึกษาเปรียบเทียบและวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยว ผู้ที่เกี่ยวข้องให้เหมาะสมกับสภาพบริบทของพื้นที่ แล้วนำเขียนเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนจัดการที่เหมาะสมกับพื้นที่ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่าองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดชลบุรี มีอยู่ 4 องค์ประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ พื้นที่ของศูนย์ศึกษาธรรมชาติฯ เป็นผืนป่าชายเลนที่สมบูรณ์ที่สุดของจังหวัดชลบุรี มีเนื้อที่กว่า 300 ไร่ มีเส้นทางศึกษาธรรมชาติเป็นสะพานไม้ที่ยาวถึง 2,300 เมตร ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนแห่งนี้ อุดมไปด้วยพันธุ์ไม้ป่าชายเลนหลากหลายชนิด อาทิ โกงกางใบใหญ่ โกงกางใบเล็ก ตะบูนดำ ตะบูนขาว แสมดำ แสมขาว โปรงแดง โปรงขาว ต้นสำภู และพืชอีกหลายชนิด นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและเพาะพันธุ์สัตว์น้ำอีกหลายชนิด ได้แก่ กุ้งกุลาดำ กุ้งแชบ๊วย หอยนางลม หอยแครง ปูก้ามดาบ ปูแสม ปลาฉลามจันท์ ปลากะพงขาว ปลาทู และนกอีกนานาชนิดแต่ปัจจุบันยืนต้นตายเป็นจำนวนมากเนื่องจากปัญหาการปล่อยน้ำเสียจากบ้านเรือนและชุมชน

2. องค์ประกอบด้านการจัดการ เนื่องจากศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดชลบุรี ตั้งอยู่ใกล้ตัวเมืองบริเวณรอบๆ ตำบลนบเป็นที่อยู่อาศัยของชุมชน มีหมูบ้าจัดสรรเกิดขึ้นจำนวนมากปัญหาที่ตามมาคือการปล่อยน้ำเสียจากบ้านเรือน และชุมชน ทำให้น้ำเสียไหลลงสู่ชายฝั่งทะเลเข้าไปในพื้นที่ป่าชายเลน ทำให้ดินเลนขนาดก้ำขอกออกซิเจนทำให้ต้นไม้บริเวณป่าชายเลนยืนต้นตายเป็นจำนวนมาก เมื่อเกิดปัญหาดังกล่าวทางศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดชลบุรี โดยการดูแลของสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดชลบุรีได้มีการจัดการดินเลนที่เน่าเสีย และยังได้มีการจัดการซ่อมแซมทางเดินศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน กิจกรรมปล่อยสัตว์น้ำ กิจกรรมเก็บขยะ

บริเวณโดยรอบศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดชลบุรี และมีการปลูกป่าชายเลนเพิ่มมากขึ้น ทำให้พื้นที่ดังกล่าวมีสัตว์น้ำ และระบบนิเวศป่าชายเลนมีความอุดมสมบูรณ์เพิ่มมากขึ้น

3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ โดยศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดชลบุรี ได้ส่งเสริมกิจกรรมการเพิ่มพูนความรู้ให้กับนิสิต นักศึกษา นักท่องเที่ยว และประชาชนทั่วไปในการเข้ามาเยี่ยมชมศึกษาดูงาน และหาความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศป่าชายเลนโดยมีเจ้าหน้าที่ และชุมชนท้องถิ่น โดยการบรรยายให้ความรู้และทำกิจกรรมร่วมกัน อาทิ ปลูกป่าชายเลน และนำสัตว์น้ำ เช่นปูทะเล มาปล่อยในพื้นที่ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดชลบุรี

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดชลบุรี เป็นแหล่งธรรมชาติที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมและบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว โดยจะมีทั้งชุมชน และองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน ได้เข้ามาทำกิจกรรมอนุรักษ์ป่าชายเลน อาทิ ปลูกป่าชายเลน ทำกิจกรรมซ่อมแซมทางเดินศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน กิจกรรมเก็บขยะบริเวณโดยรอบ และมีการจัดกิจกรรมปลูกต้นไม้ป่าชายเลนในวันสำคัญต่างๆ เช่น วันสิ่งแวดล้อมโลก วันอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ วันสงวนและคุ้มครองป่าแห่งชาติ วันต้นไม้ประจำปีของชาติ และวันรักต้นไม้ประจำปีของชาติ เป็นต้น

ส่วนแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจากการตอบแบบสอบถามของนักท่องเที่ยวพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 56) สถานภาพโสด (ร้อยละ 87.3) มีอายุโดยเฉลี่ยต่ำกว่า 20 ปี (ร้อยละ 43.5) และส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 34) และระดับมัธยมศึกษา (ร้อยละ 32) ประกอบอาชีพนักเรียน/

นิสิต/นักศึกษา (ร้อยละ 63.3) ส่วนพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จ.ชลบุรี พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีจุดประสงค์หลักในการท่องเที่ยวในศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จ.ชลบุรี เพื่อการศึกษาธรรมชาติ (ร้อยละ 69.2) รองลงมาเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ (ร้อยละ 21.3) และส่วนใหญ่เดินทางมาเป็นหมู่คณะ (ร้อยละ 69.7) โดยรถทัวร์บัสเช่าเหมา (ร้อยละ 51.6) และแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพบว่านักท่องเที่ยวให้ความคิดเห็นว่าคุณควรมีการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว อาทิ การปรับปรุงการทำป้ายทางเข้า ป้ายสื่อความหมายที่เพียงพอและเหมาะสม จัดทำศูนย์บริการมัลติมีเดียจัดภูมิทัศน์สวยงาม และจัดโซนร้านอาหารของที่ระลึกไว้บริการนักท่องเที่ยว และการสัมมนาเชิงลึกของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องพบว่าสิ่งก่อสร้างหรือสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้ได้มีการชำรุดทรุดโทรมตามกาลเวลาทางศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนได้รับบเพิ่มเติมจากจังหวัดชลบุรีแต่อย่างไรก็ตามงบประมาณดังกล่าวก็ยังไม่เพียงพอต่อการพัฒนาและความต้องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนอีกหลายประเด็น อาทิ

1. ต้องการหาแนวทางป้องกันและแก้ไขการปล่อยน้ำเสียจากชุมชนลงสู่ทะเลเพื่อป้องกันดินแสมยืนต้นตายเนื่องจากสภาพดินเลนในพื้นที่ป่าแสมมีกลิ่นเหม็นของก๊าซไข่เน่าค่อนข้างรุนแรง และควรเพิ่มความหลากหลายของชนิดพันธุ์ไม้ป่าชายเลนให้หลากหลายเพราะปัจจุบันมี พันธุ์ไม้ 3 สกุลคือไม้สกุลโกงกาง สกุลแสม สกุลลำพูทะเล อยากให้เพิ่มไม้สกุลโปรง สกุลผาด สกุลตะบูน ตะบันเพื่อนำมาปลูกให้เป็นแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติป่าชายเลนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. ต้องการปรับปรุงห้องบรรยายให้ความรู้ให้มีขนาดใหญ่ขึ้นซึ่งปัจจุบัน มีขนาดเล็ก ไม่เพียงพอต่อการรองรับจำนวนของนักท่องเที่ยว ที่

เป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา ที่มาเป็นจำนวนมากในแต่ละช่วงเพราะจะต้องมีการบรรยายให้ทราบถึงความสำคัญของป่าชายเลนก่อนออกเดินชมป่าชายเลน

3. ต้องการพัฒนาปรับปรุงการจัดโซนการขายของในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ทางศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนไม่ได้กำหนดจุดขายของให้กับพ่อค้า แม่ค้า จึงทำให้บริเวณด้านหน้าทางเข้าศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย และเต็มไปด้วยเศษขยะ

4. ต้องการทำการส่งเสริมการตลาดให้กับแหล่งท่องเที่ยวเนื่องจากนักท่องเที่ยวยังไม่รู้จักศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเท่าที่ควร ควรมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง เช่น การทำโบรชัวร์ การจัดกิจกรรมนิทรรศการให้ความรู้ การประชาสัมพันธ์ไปยังจังหวัดและการประชาสัมพันธ์ทางสื่อออนไลน์ อาทิ การปรับปรุงเว็บไซต์ข้อมูลให้น่าสนใจ การบรรจุข้อมูลลงในเฟสบุ๊คส์ อย่างต่อเนื่องและควรให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการร่วมกันวางแผนการส่งเสริมการตลาด

อภิปรายผล

จากงานวิจัยนี้ผู้วิจัยพบว่าปัญหาทางด้านพื้นที่ของป่าชายเลนเกี่ยวกับการปล่อยน้ำเสียของบ้านเรือนชุมชนบริเวณใกล้เคียงทำให้เกิดผลกระทบต่อป่าชายเลนขาดก๊าซออกซิเจนต้นไม้บริเวณป่าชายเลนยืนต้นตายเป็นจำนวนมากอีกทั้งยังมีปัญหาเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่เสื่อมโทรม อาทิ ห้องน้ำ ลานจอดรถ ทางเดินเข้าเยี่ยมชมป่าชายเลน ป้ายบอกทาง และ ห้องบรรยายให้ความรู้ซึ่งปัจจุบันมีขนาดเล็ก ไม่เพียงพอต่อการรองรับจำนวนของนักท่องเที่ยว ที่เป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา สอดคล้องกับ สอดคล้องกับบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้กล่าวว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมีหลักการอยู่ 3

ประการคือ 1.) รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความสำคัญ ของแหล่งท่องเที่ยว 2.) ปลูกฝังสร้างจิตสำนึกของ คนในท้องถิ่นให้เกิดความรัก ห่วงแหน รักษา และ มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรของ ตนเอง 3.) เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความเข้าใจใน วัฒนธรรมและได้รับความเพลิดเพลิน สอดคล้องกับ (ศูนย์เพื่อการวางแผนการท่องเที่ยวและการแก้ไข ปัญหาความยากจนแห่งเอเชีย, 2549) ได้กล่าวว่า สำหรับหลายประเทศในเอเชียแปซิฟิกระดับความ สนใจในทรัพยากรธรรมชาติเป็นเรื่องที่เพิ่งจะได้รับการ พัฒนาดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ต้อง สร้างสิ่ง อำนาจความสะดวกพิเศษเพื่อให้นักท่องเที่ยว สามารถสัมผัสกับสัตว์ พืชพรรณและลักษณะของ ภูมิประเทศได้ และพัฒนาแหล่งบริการข้อมูล ข่าวสารและบริการพาชมตามทำเลที่เหมาะสม (สกุล จริยาแจ่มสิทธิ์ และคณะ, 2555) ได้ให้ข้อเสนอ แนะด้านกลยุทธ์ในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว ควรมียุทธศาสตร์ประกอบ 1. ด้านการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยว ควรมีการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ของแหล่ง ท่องเที่ยวให้มีความสะอาดสวยงามเรียบร้อย สม่่าเสมอ 2. ด้านการจัดการ ควรมีการ ประชาสัมพันธ์แนะนำการท่องเที่ยวและปรับปรุง สถานที่จะจอดรถ ทางเท้า ห้องน้ำสาธารณะ 3. ด้าน กิจกรรมการท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ควรมีการจัด กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่น่าสนใจมี ประโยชน์เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มองเห็นคุณค่าของ แหล่งท่องเที่ยว และ 4. ด้านการมีส่วนร่วมของ ชุมชน ควรเปิดโอกาสให้ชุมชน ชาวบ้าน ผู้ประกอบการ ในท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ในท้องถิ่นได้เข้ามามี ส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ส่งเสริม การท่องเที่ยว ตั้งแต่แรกเริ่มดำเนินการ เสนอแนะ ประชุม วางแผนและจัดการท่องเที่ยว สอดคล้องกับ (เรียงชัย ต้นสกุลและคณะ, 2540) ได้ทำวิจัยเรื่องการจัดการ ทรัพยากรชายฝั่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ท้องถิ่นกรณีศึกษาจังหวัดตรังและสุราษฎร์ธานี พบว่าเงื่อนไขที่สำคัญที่สุดของการมีส่วนร่วมที่จะ ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการ

ปฏิบัติคือการกำหนดรูปแบบของการจัดการ ทรัพยากรที่มีความสอดคล้องกับแต่ละพื้นที่บน พื้นฐานการประสานความร่วมมืออย่างเข้มข้นทั้ง ภาครัฐ องค์กร พัฒนาเอกชน องค์กรชุมชนและ สถาบันการศึกษา

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยทั้งส่วนที่ได้จากการสำรวจ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสำรวจ แบบสอบถาม ผู้วิจัยขอเสนอแนะในเรื่องที่สำคัญดัง ต่อไปนี้

1. หน่วยงานที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวควร ประสานความร่วมมือทำความเข้าใจกับชุมชนชาว บ้านในพื้นที่ไม่ให้ปล่อยน้ำเสียลงสู่ชายฝั่งทะเล เข้าไปในพื้นที่ป่าชายเลน และควรหามาตรการ ลงโทษอย่างจริงจังกับผู้กระทำความผิด

2. หน่วยงานที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวควร หาพันธุ์ไม้พันธุ์ไม้ป่าชายเลนที่หลากหลายชนิด อาทิ โกงกางใบใหญ่ โกงกางใบเล็ก ตะบูนดำ ตะบูนขาว แสมดำ แสมขาว โปรงแดง โปรงขาว ต้นลำภู และพืชอีกหลายชนิดเพื่อมาปลูกเพิ่มเติมและ ทดแทนพันธุ์ไม้ที่ตายไป

3. ควรประสานความร่วมมือเรื่องงบประมาณกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อนำ มาซ่อมแซมสิ่งก่อสร้างและโครงสร้างของศูนย์ ศึกษารวมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดชลบุรีเพื่อให้สามารถใช้ ประโยชน์ละอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว อาทิ ศาลาพักผ่อน ชุมนุ้ยของและเครื่องดื่ม ศาลา ศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพใต้น้ำ และหอดูนก เนื่องจากสิ่งก่อสร้างดังกล่าวชำรุดและทรุด โทรม

4. ห่วงบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับ ทรัพยากรป่าชายเลนมีขนาดค่อนข้างเล็กไม่เพียงพอกับการรองรับจำนวน นักเรียน นิสิต นักศึกษา ที่มาเป็นจำนวนมาก ควรมีการสร้างหรือขยายห้อง

ให้มีขนาดใหญ่ขึ้นสามารถรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากได้

5. ควรมีพื้นที่จัดนิทรรศการให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดชลบุรี และให้ความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศป่าชายเลนประโยชน์ของป่าชายเลน รวมถึงสัตว์ต่าง ๆ ที่อยู่อาศัยในป่าชายเลน

6. การบรรยายของวิทยากรควรมีโทรทัศน์หรือไมโครโฟนติดตั้งเป็นเครื่องช่วยเสียงในการบรรยายเนื่องจากขณะที่เดินชมป่าชายเลนเพื่อศึกษาธรรมชาติไม่ได้ยินวิทยากรกำลังบรรยายเนื่องจาก จำนวนนักท่องเที่ยวแต่ละครั้งในการเยี่ยมชมเป็นจำนวนมาก

7. ควรมีการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์บริเวณข้างในพื้นที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดชลบุรีที่โดยการปลูกต้นไม้ ดอกไม้หรือปลูกหญ้าให้เกิดความร่มรื่น และเกิดความสวยงามหรือสุนทรีย์ให้กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ และจัดวางถังขยะให้ถูกสุขลักษณะให้กับบริเวณแหล่งท่องเที่ยว

8. ควรมีการปรับปรุงห้องน้ำให้สะอาดถูกสุขลักษณะภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดชลบุรี

9. ควรปรับปรุงป้ายสื่อความหมายต่าง ๆ ภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดชลบุรี เพื่อเป็นประโยชน์ในการเพิ่มความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศป่าชายเลน

10. ควรมีการจัดโซนให้ชาวบ้านที่มาขายของบริเวณด้านหน้าให้รักษาความสะอาดและมีมาตรการเกี่ยวกับการทิ้งและปล่อยของเสียในแหล่งท่องเที่ยวบริเวณศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดชลบุรี และควรมีการส่งเสริมการพัฒนาสินค้าชุมชน

อย่างคิลา เช่น อาหารพื้นเมือง ขนมพื้นบ้าน หัตถกรรมพื้นบ้าน เพื่อนำมาขายในบริเวณด้านหน้าของแหล่งท่องเที่ยว

11. ควรมีการปรับปรุงที่จอดรถสัญลักษณ์ ป้ายบอกทางไปที่จอดรถเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสถานที่รวมถึงห้องสุขา ม้านั่ง ศาลาพักผ่อน เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว

12. ควรมีการจัดทำการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดชลบุรี โดยจัดทำโบชัวร์ และประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ และเครือข่ายเฟสบุ๊ค ยูทูป เพื่อสะดวกในการให้ข่าวสารและเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวมากยิ่งขึ้น

13. บริเวณภายในและภายนอกของศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดชลบุรีควรมีการเก็บขยะให้สะอาดและควรมีการซ่อมแซมสะพานทางเดินเข้าเยี่ยมชมป่าชายเลนเนื่องจากบางจุดของสะพานชำรุดอาจก่อให้เกิดอันตรายและความไม่ปลอดภัยได้

14. ควรมีเวรยามเพื่อดูแลความปลอดภัยเนื่องจากบริเวณพื้นที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดชลบุรี ไม่มีประตูเปิดปิด เพื่อป้องกันวัยรุ่นมาชั่งสุ่มหรือบุคคลมาใช้พื้นที่ในยามวิกาลในทางที่ผิดกฎหมาย

**บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่องส่วนประสมทางการตลาดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในจังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยได้รับทุนอุดหนุนวิจัย จาก คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา ปีงบประมาณ 2557*

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. มปป. *ยุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พ.ศ.2555-2559*. กรุงเทพฯ. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิชาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2549). *การพัฒนาและกาอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์ จำกัด.
- เริงชัย ดันสกุล และคณะ. (2540). *การจัดการทรัพยากรชายฝั่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นกรณีศึกษาจังหวัดตรังและสุราษฎร์ธานี*. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2540). *นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร.
- สกุล จริยาแจ่มสิทธิ์และคณะ. (2555). *การศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวชาวมาเลเซียในประเทศไทยกรณีศึกษาที่อำเภอหาดใหญ่จังหวัดสงขลา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
- สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดชลบุรี. (2556). *ประวัติความเป็นมาของศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนจังหวัดชลบุรี*. จังหวัดชลบุรี
- Asian Center for Tourism Planning and Poverty Reduction (ACTPPR). (1999). *Guidelines on Integrated Planning for Sustainable Tourism Development*. New York: United Nations.
- Bornemeire, Jeffrey, Patrick B. (1997). *Ecotourism for Forest Conservation and Community Development*. International Seminar Held in Chiang Mai.
- Fennel, D.A. (1999). *Ecotourism an Introduction*. London: Poutledge